

Ο ΕΚ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΑΝΔΡΟΥ ΑΥΞΕΝΤΙΟΣ ΑΣΚΗΤΗΣ, Ο ΕΠΙΚΛΗΘΕΙΣ ΟΣΙΟΣ

Τὸ ζήτημα τοῦ Ἀναβαπτισμοῦ ἀπέβη ἐκ τῶν σημαντικωτέρων τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἱστορίας κατὰ τὸν ΙΗ αἰῶνα.¹

Ἀνεφύη δὲ τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ἐξ ἄλλων μὲν λόγων, κυρίως ὅμως ὅμως ἐκ τοῦ καθήκοντος τῆς ἀμύνης κατὰ τῶν προσηλυτιστικῶν ἐνεργειῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς προπαγάνδας, ἥτις πρὸς ἀποπλάνησιν τῶν ὀρθοδόξων τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων λίαν τεχνηέντως ἐξυφαινομένων πλεκτανῶν διεκήρυσσε καὶ ὅτι τίποτε δὲν ἐχώριζε τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀπὸ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Μάλιστα διεδίδετο καταλλήλως ὑπὸ τῶν καταχθονίως ἐνεργούντων πρακτόρων τῆς Ῥωμῆας Ἐκκλησίας καὶ αὐτὴ ἡ ἔνωσις ὡς γεγονός τετελεσμένον, ὁ χρυσὸς δ' ἐκ παραλλήλου, ἡ ἀριστοτεχνικὴ πανουργία καὶ ποικίλα ἄλλα μέσα, ἐπιδειξίως χρησιμοποιούμενα, ἐδημιούργησαν ἀθρόας ἀποσκιρτήσεις τῶν ὀρθοδόξων πρὸς τὸν Οὐνιτισμὸν καὶ ἀπὸ τὰ τέσσαρα τῆς Ἀνατολῆς Πατριαρχεῖα.

Τοῦτου ἕνεκα ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Ε' (1748—1751) ἠναγκάσθη διὰ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος νὰ ἐπιτιμῆσιν τοὺς ὀρθοδόξους κατοίκους Σίφνου καὶ Μυκόνου, φρονούντας κατόπιν διδαγμάτων τῆς ἐν ταῖς νήσοις δρώσης προπαγάνδας ὅτι μεταξὺ λατίνων καὶ ὀρθοδόξων οὐδεμία ὑπάρχει διαφορά.²

1. Κατὰ τὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κρατοῦντα, τὸ βάπτισμα τῶν Λατίνων καὶ Διαμαρτυρομένων ἐθεωρεῖτο ἕγχυρον καὶ οἱ ἐκ τούτων προσερχόμενοι εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἐπιδίδοντες λίβελλον, δι' οὗ ἀπεκήρυττον τὴν τέως πλάνην των, ἐχρίοντο μύρω καὶ ἐγίνοντο μέλη τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀνευ νέου βαπτίσματος. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ σήμερον ἰσχύει τὸ αὐστηρὸν δίκαιον, τὸ μὴ ἀναγνωρίζον ὡς ἕγχυρον πᾶν βάπτισμα γενόμενον ἐκτὸς αὐτῆς. Κατ' οἰκονομίαν μόνον καὶ συγκατάβασιν ἀνεγνωρισθὴ τὸ βάπτισμα αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν, ὅτε ἰδίως ἐπέκειτο ἀθρόα τις προσέλευσις αὐτῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διευκολυνομένη οὕτω διὰ τῆς μὴ ὑποβολῆς αὐτῶν εἰς ἀναβαπτισμόν. Βλ. *Χρυσοστόμου Α. Παπαδοπούλου*, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου (τανῶν Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν), *Περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν ἑτεροδόξων, ἐν Ἐκκλησιαστικῷ Φάρακ' Ἀλεξανδρείας*, τ. ΙΔ' (1915), σ. 469—483.

2. *Μ. Ἰ. Γεδεών*, Πατριαρχικοὶ Πίνακες, σ. 642—3. «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» Κωνσταντινουπόλεως, τ. 10ος, σ. 140.

κουμενικαὶ Σύνοδοι ἐπαρადέχθησαν καὶ ἡ προᾶξις τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐβεβαίωσεν· οἱ δὲ Λατῖνοι τινὰ μὲν ἠθέτησαν, τινὰ δὲ μετέβαλον. Ὡστε ἄλλη εἶναι ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ἣτις ἁγία καὶ ἀποστολικὴ ἐστὶ, καὶ ἄλλη εἶναι ἡ Δυτικὴ, ἣτις μερικὴ καὶ σχισματικὴ ἐστίν· ἂν τάξουν νὰ σᾶς δώσουν ὅλον τὸν κόσμον καὶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ, καὶ ἂν φοβερίζουν νὰ σᾶς κάμουν ὅλα τὰ κακὰ τοῦ κόσμου καὶ μυρίους θανάτους, νὰ προσέχετε τὸν Πάπαν τῆς Ῥώμης νὰ μὴ τὸν μνημονεύετε, ὅτι ἂν τὸν μνημονεύετε, κοινωνεῖτε μὲ τὰς αἰρέσεις καὶ καινοτομίας αὐτοῦ». ¹

Ἦτο κατ' ἀκολουθίαν ἀνάγκη ἀπαραίτητος ὅπως σύμπασα ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποκρούσῃ παντὶ σθένει τὸν ἐκ τοῦ οὕτω διεξαγομένου προσηλυτισμοῦ κίνδυνον, ἐξευρίσκουσα τὸ μέσον, δι' οὗ θὰ ἐτίθετο κώλυμά τι σπουδαῖον καὶ φραγμὸς ἰσχυρὸς καὶ ἀνυπέρβλητος εἰς τοιαύτην ἐπιζήμιον ῥοπὴν τῶν πραγμάτων. Ἐπεβάλλετο ὅθεν ἡ ἀπὸτομος διάκρισις τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ πολλοὶ τῶν τότε θεολογούντων ὑποβαλόντες ὑπὸ νέαν ἔρευναν τὰς μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν διαφορὰς ὑπέδειξαν ὅτι ἔδει νὰ καταδικασθῇ τὸ διὰ ἑναντισμοῦ λατινικὸν βάπτισμα, ὡς ἄντικρυς ἀντιτιθέμενον πρὸς τὸ ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων διὰ καταδύσεως ἐπιτελούμενον. Ἄλλ' εἰς τὴν γνώμην ταύτην ἔνεκα πολλῶν λόγων δὲν συμφώνουν οἱ πάντες, διὸ καὶ προεκληθῆ δεινὴ θεολογικὴ ἔρις, εἰς ἣν ἀνemίχθησαν Κωνσταντῖνος Κριτίας, πριμικήριος τοῦ Πατριαρχείου καὶ υἱὸς τοῦ λογίμου διδασκάλου καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ζητήμασιν ἐμβριθεστάτου Νικολάου Κριτίου, Νικόλαος Μαυροειδής, ἱεροκῆρυξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, Ἐφραίμ ἱεροδιδάσκαλος ὁ Ἀθηναῖος, ὁ μετὰ ταῦτα πατριάρχης Ἱεροσολύμων, Χριστόφορος ὁ Αἰτωλὸς καὶ Εὐστράτιος ὁ Ἀργέντης. Γνωστὸν δ' ὅτι ἔχομεν καὶ «*Ὁρον τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ*

1. Ἐγραψε ταύτην τὴν ἐγκύκλιον ὁ ἀκάματος Δοσίθεος τῷ 1692, ἀπόκειται δ' αὕτη ἀνέκδοτος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου. Βλ. περὶ Δοσιθέου: *Χρυσόστομος Παπαδοπούλου*, Δοσίθεος, Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ἐν Ἱεροσολύμοις 1907.—*Ἀρχιμ. Καλλίστου*, Ὁ πατριάρχης Δοσίθεος (1669—1707) καὶ οἱ ἄγῳνες αὐτοῦ πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ἁγίων τόπων ἀπὸ τῶν Λατίνων, περιοδ. «*Νέα Σιών*», τόμ. ΚΔ', σ. 98—114, 162—171, 354—372 καὶ 427—436.

2. [*Εὐστρατίου Ἀργέντη*], «*Βιβλίον καλούμενον Ῥαντισμοῦ Στηλίτευσις*, ἐν ᾧ περιέχεται κεφαλαῖων ἀριθμὸς ὀγδοήκοντα ἑνός, ὧν ἕκαστον ταῖς ἀκτῖσι τῆς Γραφῆς ὡς ἰστὸν ἀράχνης φαίνεται διαλύον ἑναντισμάτων τὸ σκότος. Τότε μὲν πρῶτον τύποις ἐξεδόθη, ὅτε ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος ἐκοσμεῖτο παρὰ τοῦ παναγιωτάτου κυρίου κυρίου Κυρίλλου, δι' ἀναλωμάτων τῶν εὐ-

Ἐκκλησίας, συσταίνοντα μὲν τὸ θεόθεν ἅγιον βάπτισμα, ἀποπτύοντα δὲ τὰ ἄλλα γενόμενα τῶν αἱρετικῶν βαπτίσματα, φέροντα τὰς ὑπογραφὰς τῶν πατριαρχῶν Κυρίλλου Κωνσταντινουπόλεως, Ματθαίου Ἀλεξανδρείας καὶ Παρθενίου Ἱεροσολύμων!.

Ἡ γνώμη δ' ὅτι ἐπάναγκες ἦτο νὰ καταδικασθῇ τὸ διὰ θανάτισμοῦ ἐπιτελούμενον βάπτισμα τῶν Δυτικῶν ὑπερίσχυσε τελικῶς παρὰ τοῖς πολλοῖς καὶ συνεκίνησεν ἰσχυρῶς τὴν κοινὴν γνώμην μέχρι τῆς δημιουργίας μεγάλων ἐξεγέρσεων καὶ ταραχῶν.

Τότε ἀκριβῶς, ἀπ' αὐγασμα τῶν περιστάσεων, προέκυψεν εἰς τὸ μέσον παράδοξός τις φυσιογνωμία, φανατικός τις ἀσκητὴς καὶ οἶονεὶ θεόπνευστος ἱεροκῆρυξ, ἄγων καὶ φέρων κατὰ τὴν θέλησίν του τὰ ὡς ἔνθεον προφήτην θεωροῦντα αὐτὸν πλήθη, ὁ ἐκ τῆς νήσου Ἄνδρου μοναχὸς Αὐξέντιος, προκαλέσας ἐν μέσῳ λαοῦ τέως πειθηρίου καὶ εἰρηνεύοντος ἐπαναστατικὸν αὐτὸ τοῦτο ὄργασμόν, οὕτως θύματα ἔπесον δύο πατριάρχαι, Παῖσιος ὁ Β' καὶ Καλλίνικος ὁ Δ'.

Ὁ Αὐξέντιος ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη ἐν Ἄνδρῳ, καρεῖς δὲ μοναχὸς καὶ χειροτονηθεὶς διάκονος ἀνεχώρησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπῆρξε νεωκόρος τῆς ἐν Γαλιατῷ Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ μετὰ τινα χρόνον ἀπῆλθεν εἰς τὸ ἐν Νικομηδείᾳ παράλιον χωρίον Κατιρλί, κατοικούμενον ὑπὸ μόνον χριστιανῶν ὀρθοδόξων.

Ἀπαίδευτος μὲν, ἀλλ' εὐφυής, εὐφραδέστατος καὶ εἰς ἄκρον τολμηρὸς ἤρξατο ἀπὸ τοῦ 1751 νὰ κηρύττῃ πρὸς τὸν λαὸν εἰς γλῶσσαν ἀπλῆν καὶ εἰς πάντας καταληπτὴν. Λαμβάνων δ' ὡς θέμα τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ τὸ περιμάχητον καὶ ἐν ἐξάψει τὴν κινὴν γνώμην κρα-

σεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὧν τὰ ὀνόματα γράφον, Κύριε, ἐν βίβλῳ ζωῆς, μνησθεὶς πάντων αὐτῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Σωτηρίῳ ἔτει αψης». Εἰς 4ον μικρὸν. Τόπον ἐκδόσεως δὲν φέρει τὸ βιβλίον, ὅπερ ἐξεδόθη τὸ δευτέρον τῷ 1758 ἐν Λευσίᾳ εἰς σφ. 4ον δίστηλον, ἐκ σ. 248. Τὴν δευτέραν ταύτην ἐκδοσιν, σφισμένην παρὰ τῇ δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ Κεφαλληνίας, εἶδε καὶ ἀνεγνώσεν ὁ γράφων δις, κατὰ τὰ ἔτη 1904 καὶ 1915, ὅτε κατ' ἀμφοτέρω τὰ ἔτη διέμενον ἐν Ἀργοστέλιῳ διατελοῦν Νομάρχης Κεφαλληνίας.

1. *Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ*, Σύνταγμα τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων, τ. Ε', σ. 616.— *Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων*, Τὰ Σφισόμενα Ἐκκλησιαστικῆ Συγγράμματος, τ. Α', σ. 477 κ. ἐ.— *Τανταλίδου*, Παπιστικὸὶ ἔλεγχοι, τ. Γ', σ. 1 κ. ἐ.— *Ἀρχιμ. Κλήμεντος Καρναπᾶ*, Ἰάκωβος ὁ Πάτριος, σ. 232 κ. ἐ.— *Μ. Ἰ. Γεδεῶν*, Κανονικαὶ Διατάξεις, τ. Α', σ. 252 κ. ἐ.— *Χρυσοστόμου Α. Παπαδοπούλου*, Περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν ἑτεροδόξων, ἐνθ' ἄν.— *Δ. Π. Πασχάλη*, Ματθαῖος ὁ Ἄνδριος, πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, σ. 30 κ. ἐ.

τοῦν ζήτημα τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, κατέκρινε καὶ διήλεγχε δοιμῶς τὰς παπιστικὰς καινοτομίας καὶ ὑπεστήριξε διὰ φλογερᾶς εὐγλωττίας καὶ δι' ἰδίον πρωτοτύπων ἐπιχειρημάτων, ἐμποιοῦντων ζωηρὰν αἴσθησιν εἰς τὸν λαόν, τὸν ἀναβαπτισμὸν τῶν ἑτεροδόξων καὶ ἰδίως τῶν Λατίνων, οἵτινες μὴ βαπτιζόμενοι γυμνοί, ἀλλ' ἐνδεδυμένοι καὶ ἑντιζόμενοι μόνον εἰς τὸ μέτωπον, ὄφειλον προσερχόμενοι εἰς τοὺς κόλπους τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας νὰ βαπτίζωνται ἐκ νέου, ἀπογυμνούμενοι τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας καὶ ἀποβάλλοντες οὕτω τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον. Καὶ τῶν Ἀρμενίων δὲ τὸ βάπτισμα ἔκρινε μὴ κανονικὸν καὶ ἡξίου ὅπως καὶ οὗτοι ἀναβαπτίζωνται.

Ἀπλοῦς καὶ ἀκακὸς ὢν, ἀληθῆ διαγῶν καὶ τραχύτατον ἀσκητοῦ βίον, διὰ συνεχῶν δὲ δεήσεων καὶ νηστειῶν τὴν σάρκα δαμιῖσας, πιστεύόμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ὡς θαυματουργός, ἔλαβεν ὄνομα ἀγίου καὶ παρὰ πάντων ὠνομάζετο ὅσιος. Ἀπεδίδeto δ' εἰς αὐτὸν καὶ προορατικὸν χάρισμα καὶ ἔθεωρεῖτο ὑπὸ πλείστων ὄσων ὡς προφήτης θεόπνευστος. Τοιαύτης περὶ αὐτοῦ ὑπολήψεως διαδοθείσης· εἰς τὸν λαόν, πλήθη ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν κατὰ χιλιάδας συνέροσον εἰς Νικομήδειαν ἐκ τε τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀλλαχόθεν εὐλαβεῖα φερόμενα ὅπως ἴδωσι καὶ ἀκούσωσι τὴν διδαχὴν τοῦ θεοπνεύστου ἀνδρός.

Καὶ ὄχι μόνον οἱ χυδαῖοι καὶ ἀμαθεῖς δίκην χειμάρρου συνέτρεχον, ἀλλὰ, ὡς ἱστοροῦσιν οἱ χρονογράφοι, καὶ αὐθένται καὶ δόμναι, καὶ ἀρχοντες καὶ ἀρχόντισσαι, καὶ διδάσκαλοι, ἱερεῖς, ἀρχιερεῖς, ἀκόμη δὲ καὶ πατριάρχαι, ὡς οἱ πρόην οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι Κύριλλος καὶ Παΐσιος καὶ ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Ματθαῖος. Καὶ ὑπὸ θαυμασμοῦ κατεῖχοντο καὶ Φράγκοι, καὶ Ἀρμένιοι, καὶ Ἑβραῖοι, καὶ Τοῦρκοι, μὴ ἐξαιρουμένων οὐδὲ τῶν μᾶλλον σημαινόντων πασάδων, ἐξ ὧν πολλοὶ μετέβησαν εἰς Νικομήδειαν ὅπως ἴδωσιν αὐτόν¹. Νομίζω, λέγει

1. «... Ἡῤῥησε δὲ ἡ τοιαύτη εἰς τὸν λαόν διαβιλή καὶ διεχύθη μάλιστα ἐν τῇ πανδήμῳ συρροῇ τοῦ λαοῦ, ἥτις ἐν τινι τῶν περικύκλων τῆς Νικομηδείας ἐγένετο ἐπὶ θεῶ καὶ ἀκροάσει μοναχοῦ τινος Αὐξεντίου τοῦνομα, ἀπλοῦ καὶ ἀκάκου, τὸν ἀσκητικὸν βίον προελομένου, δεήσσει καὶ νηστειαῖς τὴν σάρκα τήξαντος, καὶ τὴν πρώτην ἢ φασὶ στάσιν τῆς ἀσκήσεως ἐπιβάντος, δε τὰ πρῶτα διδάσκων τοὺς προσιόντας ἤρξατο εἰς ἦθος κοσμῶν, λογισμῶν τιγῶν ἐφαπτόμενος, ὥστε καὶ κρύβια διελέγχειν καὶ δοκεῖν δυνάμεις οἷός τε ἦν ἐργάζεσθαι. Ταύτης δὲ τῆς ὑπολήψεως διαδοθείσης εἰς τὸν λαόν, συνήρχετο πανταχόθεν τὰ πλήθη, εὐλαβεῖα φερόμενοι, καὶ μικροῖ δεῖν σύμπας συνεκινεῖτο τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως καὶ τῶν πέριξ πόλεων ὁ λεῶς καὶ διεβοήθη πανταχοῦ θαυμάσιός τις εἶναι δοκῶν». *Σεργίου Μανραίου*, Ὑπο-

ὁ Καισάριος Δαπόντες, ὅτι ἐσυνάζοντο τόσοι, ὅσοι εἰς τοὺς παλαιοὺς μεγάλους δόσιους μας Ἀντωνίους καὶ Παχωμίους καὶ τοὺς ὁμοίους. Τὰ συρρέοντα πλήθη ἴσταντο ἐν καιρῷ τοῦ κηρύγματος εἰς τὸν εὐρὺν χώρον τὸν ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ μέχρι τῆς οἰκίας εἰς τὴν ὁποίαν κατόκει ὁ Αὐξέντιος καὶ ἀπὸ τοῦ παραθύρου τῆς ὁποίας ἐδίδασκεν.

Ἄλλ' ὁ ἔνθεος, ἀγαθὸς καὶ ἀφελής, καί, τὸ κατ' ἀρχάς, ὑπὸ εὐγενοῦς μόνον ἰδεώδους οἰστροηλατούμενος Αὐξέντιος ἔπεσε μετ' οὐ πολὺ θῦμα πανούργων, ὡς ἱστορεῖ ὁ Σέργιος Μακρῆιος, ὑποκριτῶν, οἵτινες κερδοσκοποῦντες ἐπὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρὸς καὶ νοθεύοντες αὐτὴν ἀναισχύντως, παντοίας ἐσκευώρησαν καταχθονίους μηχανορραφίας, ὅπως ἐκμεταλλευθῶσιν αὐτὸν καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ λαοῦ ἐπιρροήν του χάριν ἐπιδιώξεως ἰδίων συμφερόντων καὶ σκοπῶν.

μνήματα Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, ἐν Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆ Βιβλιοθήκῃ, τ. Γ', σ. 208 κ. ἐ.

Ὁ δὲ Καισάριος Δαπόντες γράφει περὶ τοῦ Αὐξεντίου: «Αὐξέντιος διάκονος, Ἀντιώτης, ὁ ἐπονομασθεὶς Ὁσῖος. Τοῦτος ἐχημάτισεν ὄχι ἐπίσημος, ἀλλ' ἐπίσημότατος καὶ περιβόητος εἰς Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν... Καὶ ἔτρεχον οἱ χριστιανοὶ εἰς αὐτόν, καὶ ἐσυνάζοντο εἰς Κατιρλί χιλιάδες. Ψεύματα δὲν γράφω, ὑπερβολὴν δὲν κάνω, ἀτός μου ὀφθαλμοφανῶς τοὺς εἶδα τρεῖς φοραὶς, μίαν ὅταν μὲ τὸν Νικόλαον Σκορδέλην, Παργιανόν, ποτὲ ἀρχίατρον τοῦ αὐθέντου μου (τοῦ ἡγεμόνος Ἰωάννου Μαυροκορδάτου), ὑπῆγα, ἄλλην, ὅταν μὲ τὸν Ματθαῖον Ἀλεξανδρείας, καὶ τρίτην, ὅταν μὲ τὸν Χαλεπίου Γεννάδιον ὑπῆγα, καὶ ἔμεινα σχεδὸν μῆνα. Οὐ μόνον δὲ ὁ χυδαῖος λαός, ἀμὴ καὶ οἱ ἐπίσημοι, ἀρχοντες καὶ ἀρχόντισσαι, δόμναις καὶ ὀφεντάδες, διδάσκαλοι, ἱερεῖς, ἀρχιερεῖς, ὡς καὶ πατριάρχαι, ὁ ὄρηθεὶς Ματθαῖος, καὶ Παῖσιος, καὶ Κύριλλος, οἱ ὄντες μανζίληδες νομίζω πῶς ἐσυνάζοντο τόσοι ὅσοι εἰς τοὺς παλαιοὺς μεγάλους δόσιους μας Ἀντωνίους καὶ Παχωμίους καὶ τοὺς ὁμοίους· ὅθεν ἐθαύμαζον Φράγκοι, Ἀρμένηδες, Ἑβραῖοι καὶ Τοῦρκοι, καὶ οἱ μεγάλοι τῶν Τοῦρκῶν, καὶ κανεῖς δὲν ἐμπόδιζε, καὶ τοῦτο θαῦμα». *Καισαρίου Δαπόντες*, Κατάλογος ἱστορικῶς ἐπισήμων Ῥωμαίων, ἐγφ. ἀν., σ. 129. Πρβλ. καὶ *Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου*, Τὰ μετὰ τὴν Ἄλωσιν, σ. 368.

Ὁ δὲ Κούμας γράφει: «... Εἰς τὰ περίεξ τῆς Νικημηδείας ἐφάνη θεόπνευστός τις, μᾶλλον δὲ θεοβλαβῆς μοναχός, ὀνόματι Αὐξέντιος, ὅστις ἐκαμνε θαύματα εἰς τὸν πολὺν ὄμιλον. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες, νέοι καὶ γέροντες, ἔτρεχαν εἰς τὸν παρὰ τὸ Ἀσιανὸν αἰγιαλὸν χωρίον Κατιρλί, ἀπὸ ὅλην τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπὸ τὰ παραπόλια διὰ νὰ θεραπεύουν τοὺς ὀρρώστους τῶν μὲ τὴν εὐχὴν τοῦ Αὐξεντίου καὶ νὰ ἀκούουν τὰς διδασχάς του. Ὁ Αὐξέντιος ἐκήρυτε παρησίᾳ, ὅτι δύο πράγματα τὸν ἐπρόσταξεν ὁ Θεός: Νὰ ἀναβαπτίζονται ὅσοι ἐτερόδοξοι χριστιανοὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ τεθῆ ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνον ἄλλοις». *Κ. Μ. Κούμα*, Ἱστορίαι τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, τ. Γ', σ. 398.

Κιβδηλεύων οὕτω ὁ Αὐξέντιος τὴν ἀγνότητα τοῦ κηρύγματός του καὶ ἀναδειχθεὶς σὺν τῷ χρόνῳ αὐτὸ τοῦτο ἀγύτης δωδεκαμήχανος, ἤρξατο παράδοξα τερατευόμενος πρὸς ἐξιπάτησιν τῶν ἀπλοϊκωτέρων. Ἔτσι ἀπὸ τὸ παράθυρον τῆς οἰκίας του, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκήρυττεν, ἔκαμνε νὰ φαίνωνται δι’ ἀγυρτικῶν μηχανευμάτων μυστηριώδη φῶτα καί, ὡς ἀφελῶς διηγεῖται ὁ Καισάριος Δαπόντες, «ζωγραφίαις διάφοραις καὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας, πράγματα ὁποῦ δὲν ἐφαίνοντο οὐδὲ ὅταν ἐδίδασκαν Βασίλειοι καὶ Χρυσόστομοι· ἐγὼ δὲν ἔτυχε τότε νὰ τὰς ἰδῶ· καὶ θαύματα, ἔλεγον, ἔκαμεν, οὔτε θαύματα ἔτυχε νὰ ἰδῶ»¹.

Καὶ εἰς ἄλλας δὲ προσέφευγεν ἀγυρτείας, ὀρεγόμενος ἀπὸ ἀπλοῦ ἱεροκήρυκος καὶ κατηχητοῦ ν’ ἀποκτήσῃ δόξαν ἀγίου καὶ προφήτου. Ὄθεν ἐγκαταστήσας εἰς Νικομήδειαν ἱερεῖς καὶ πνευματικούς τῆς ἄκρας ἐμπιστοσύνης του ἐμάνθανε παρ’ αὐτῶν δι’ ἐγγράφων ἐκθέσεων τὸ ὄνομα, τὴν πατρίδα, τὸ ἐπάγγελμα, τὰ παραπτώματα καὶ τὰς οἰκογενειακὰς ἐν γένει περιστάσεις τῶν ἐξομολογουμένων· οὐδένα δὲ ἐδέχετο ὅπως εὐλόγησῃ καὶ εὐχηθῆ, ἐὰν οὗτος προηγουμένως δὲν εἶχεν ἐξομολογηθῆ εἰς τὸν πνευματικὸν καὶ δὲν εἶχε λάβει παρ’ αὐτοῦ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του. Οὕτω τοὺς προσερχομένους πρὸς αὐτὸν παντελῶς ἀγνώστους ὅπως ἀσπασθῶσι τὴν χεῖρά του καὶ ζητήσῃ τὴν εὐχὴν του ἤλεγχε πολλὰκις καὶ προέριπε νὰ ἀπέχωσιν ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων, τὰ ὁποῖα ἐκεῖνοι εἶχον ἐν συντριβῇ ἐξομολογηθῆ ἐμπιστευτικῶς εἰς τὸν πνευματικὸν ὑπὸ τὴν ἱερὰν σφραγίδα τοῦ μυστηρίου. Οἱ ἀφελεῖς ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, μὴ ὑποπευόμενοι τὴν συμπαιγνίαν, ἐξεπλήττοντο ἀποδίδοντες εἰς τὸν Αὐξέντιον προφήτου καὶ μάντεως δύναμιν. Οὕτω δὲ παραπειθόμενοι συνέρρεον παμπληθεῖς καὶ κατὰ χιλιάδας ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ὅπως ἀκροασθῶσι τῆς εὐγλώττου καὶ μυστικοπαθοῦς ἅμα διδαχῆς του καὶ ἀσπασθῶσιν εὐλαβῶς τὴν χεῖρα τοῦ ὁσίου.

Ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησία τὸ κατ’ ἀρχὰς ἠνείχετο τοῦ Αὐξεντίου τὸ κήρυγμα, καὶ μάλιστα καὶ ὑπέθαλπεν αὐτό, διότι ὁ τότε οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κύριλλος ὁ Ε΄ ἠρέσκετο εἰς τὰ διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ

1. *Καισάριος Δαπόντες*, ἐνθ. ἀν. Ὁ δὲ *Σέργιος Μακρῆτος* (ἐνθ. ἀν.) γράφει: «... Ἄλλ’ οὕτως μὲν τὴν ἀρχὴν ἴσως δι’ ἀπλότητα προκύψας εἰς τὸν λαὸν νοθετεῖν καὶ διδάσκειν προβαλόμενος τῇ πανδήμῳ συζῆσιν τοῦ λαοῦ καὶ κιβδηλίᾳ τοῦ βίου ἐκλάπη παρατραπείς ταῖς ἐπιβουλαῖς καὶ νοθεύμασι τῶν πονηρῶν, καὶ ὡς ἐπὶ σκηπῆς κατεπαίχθη ὑπὸ πανούργων ὑποκριτῶν, οἵτινες ἀφορμῆς δραξάμενοι τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρὸς πολλὰ κατεψεύσαντο, παράδοξα τερατευόμενοι καὶ διασκεδάζοντες ἐπὶ ἀπάτη τῶν ἀφελεστέρων, νοθεύοντες καὶ τὴν ἀρετὴν, εἴ τις ἦν αὐτῷ, καὶ ἀναιδῶς κατορχούμενοι».

ἐκτοξευόμενα κατὰ Λατίνων πύρινα βέλη κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον, καθόσον αἱ προπαγανδιστικαὶ τούτων πρὸς προσηλυτισμὸν τῶν ὀρθοδόξων ἐνέργειαι δὲν ἔπανον ἐντεινόμεναι ὁσημέραι καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολήν. Τοσοῦτον δὲ μέγας εἶχε δημιουργηθῆ ὁ πάταγος, ὥστε ὁ σουλτάνος Ὁσμάν ὁ Γ' ἐζήτησε νὰ μάθῃ περὶ τίνος πρόκειται καὶ πληροφορηθεὶς ἀπεφάσισεν ἐν ὀλίγοις οὕτως : «Ἐν ταῖς περὶ τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας διαφοραῖς ὁ μουφτῆς ἀποφασίζει κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κορανίου. Οἱ χριστιανοὶ ἔχουσι πατριάρχην· ἃ; ἀποφασίσῃ λοιπὸν καὶ αὐτὸς καὶ ἅ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ ἃ; ὑποταχθῶσιν οἱ λοιποὶ μητροπολίται· οἱ δὲ μὴ θέλοντες, ἃ; ἀναχωρήσωσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας των καὶ ἃ; μὴ ταράττωσι διὰ τῶν λογοτριβῶν των τὸ Κράτος μου»¹.

Ἐπειδὴ δὲ μεθ' ὅλα ταῦτα ἡ κατάστασις ἐπεδεινούτο, καταβιβασθέντος ἀπὸ τοῦ θρόνου τοῦ Κυρίλλου Ε' ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Παῖσιος ὁ Β' καὶ ἡ περὶ αὐτὸν Σύνοδος τῶν ἀρχιερέων ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ θέσωσιν, εἰ δυνατόν, τέρμα εἰς τὰς μεταξὺ ὀρθοδόξων, παπιστῶν καὶ ἀρμενίων παροξυνομένας ἔριδας, διεμήνυσαν πρὸς τὸν Αὐξέντιον κατὰ πρῶτον μὲν παραινετικῶς, εἶτα δὲ καὶ ἐπιτακτικῶς κατ' ἐπανάληψιν τῷ 1752 νὰ παύσῃ ἐπιτιθέμενος, τοσοῦτον μάλιστα δοιμέως κατὰ Λατίνων τε καὶ Ἀρμενίων, διακόπτων τὸ ὑπὲρ τοῦ ἀναβαπτισμοῦ κήρυγμά του. Καὶ παρὰ τῷ λαῷ δὲ πολλαὶ καὶ ποικίλαι ἀλλὰ μάταιαι κατεβιάλλοντο προσπάθειαι πρὸς μείωσιν τῆς ἐπιρροῆς καὶ κατάρριψιν τοῦ γοήτρου τοῦ Αὐξέντιου, ἐπεζητεῖτο δὲ μετὰ τὴν ἀρνησίαν του ὕπως ὑποκύψῃ εἰς τὰ κελευόμενα ἢ γελωτοποιήσις του διὰ τῆς συγγραφῆς εἰς βάρος του κωμωδιῶν, ὧν τινες περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν².

1. *Δοσίθεος*, ἐν Δωδεκαβίβλῳ αὐτοῦ.

2 Ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βουλῆς περιλαμβάνεται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 29 χαρτῷ κώδικι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος «Κωμῳδία, ἧτοι ἔργα καὶ καμώματα τοῦ μαγροῦ ψευδασκητοῦ Αὐξέντιου, τοῦ ἐν Κατιρλίῳ, καὶ τῶν ἀσεβειστάτων ἀθέων ἐκείνου μαθητῶν, ὁπαδῶν καὶ διδασκάλων...», ἧς προτάσσεται ἡ ἐξῆς «προσφώνησις» :

«Ἴδου λοιπόν, ὦ φίλτατε, κατὰ τὴν δέησίν σου, κατὰ τὴν μεσιτείαν σου καὶ τὴν ἀξίωσίν σου, Καὶ γὰρ χατήρι σου πολὺ στέλλω τὴν κωμωδίαν, καὶ λάβε τὴν ὡς ζήτησας μὲ κάθε προθυμίαν. Καὶ ἀναγίνωσκε συχνὰ ὅτι εἶναι ἀστεία καὶ λόγνημα περιεργον, νόστιμη καὶ ἡδυία (sic), ὅπερ καὶ ἀπὸ λόγου σου κάθε μελαγχολίαν ἀποδιώξει παρευθὺς καὶ καθ' ὀμφιβολίαν».

Ἄλλ' ὁ Αὐξέντιος οὐδεμίαν δίδων προσοχήν, οὔτε εἰς τὰς συμβουλίας, οὔτε καὶ εἰς τὰς ἐπιταγὰς καὶ ἀπειλὰς τοῦ Πατριαρχείου, στηριζόμενος δὲ εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπαραμείωτον ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν τοῦ λαοῦ, ὅχι μόνον δὲν ἐχαλάρωσεν ἕστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον τὰς κατὰ Λατίνων καὶ Ἀρμενίων ἐπιθέσεις του, ἀλλὰ δὲν ἐδίστασε νὰ στρέψῃ μετ' ὀλίγον τὰ βέλη του καὶ κατ' αὐτῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν Σύνοδον

Κατωτέρω δὲ τὰ ἐξῆς : «Αἱ ῥαδιουργίαι, καὶ τὰ κινήματα τοῦ καταράτου Αὐξέντιου, καὶ τῶν μαρῶν αὐτοῦ μαθητῶν, καὶ διδασκάλων, ὧ φιλαναγνώστα, κωμωδία ὀνομάσθησαν· διότι ἀφ' οὗ ἀναγνώσῃς αὐτά, θέλεις καταλάβει δτι δὲν διαφέρουσι καθόλου ἀπὸ τὰς κωμωδίας . . . ». **Σ. Π. Λάμπρου**, Κατάλογος κωδικῶν τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς, ἐν «Νέφ' Ἑλληνομνήμονι», τ. Α' (1904) σ. 492—3.

Πιθανῶς οἱ στίχοι οὗτοι, καθὼς καὶ αὐτὴ αὐτὴ ἡ Κωμωδία, διαιρουμένη εἰς 5 πράξεις ἢ *δράματα*, ὡς λέγεται ἐν τῷ κώδικι, νὰ ἐγράφησαν ὑπὸ Καλλινίκου Δ' τοῦ ἀπὸ Προϊλάβου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ ἐκ Ζαγοράς, ὅστις ἔπεσε θῦμα τοῦ Αὐξεντιανοῦ κηρύγματος καὶ τῶν ἐκ τούτου προκληθεισῶν ταραχῶν. Τοῦτο δέ, διότι ἔνθεν μὲν ὁ κώδιξ κατὰ σφζόμενον ἐπ' αὐτοῦ σημεῖωμα ἀνῆκεν εἰς τὸν πατριάρχην Καλλινίκον τὸν Δ', οὔτινος φέρει καὶ τὴν σφραγίδα, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀφιερώθη εἰς τὸ σχολεῖον τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του Ζαγοράς, ἐτέρωθεν δὲ διότι ὁ πατριάρχης Καλλνίκος, μετέχων τῆς τε θύραθεν καὶ τῆς ἔσω παιδείας, ἦν δόκιμος στιχοουργός, σφζεται δὲ καὶ μέγας λίβελλος αὐτοῦ ἐκ στίχων πολιτικῶν 3469 κατὰ τοῦ προκατόχου του Κυρίλλου τοῦ Ε', περὶ οὗ, ἔχοντος δεδηλαμένην ὑπὲρ τοῦ ἀναβαπτισμοῦ γνώμην, ἐθρυλλεῖτο καὶ ἐπιστεύετο ὅτι εὗρισκετο ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Αὐξεντίου.

Περὶ τοῦ Καλλινίκου Δ', οὔτινος τὴν ἐν τῷ σχολείῳ τῆς Ζαγοράς δωρηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον διαρπαγεῖσαν λαμπρὰν βιβλιοθήκην ἐπεσκέφθη ὁ γράφων, διατελῶν Νομάρχης Λαρίσης, ἐν ἔτει 1914, βλ. **Κωνσταντίου Α'** τοῦ ἀπὸ **Σιναίου**, Ἑλάσσονες Συγγραφαί, σ. 157 — **Κ. Μ. Κούμα**, Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, τ. Ι', σ. 400. — **Ζαχαρίου Ν. Μαθᾶ**, Κατάλογος τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγίας καὶ μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, σ. 153 ἐκδ. β'. — **Μανουὴλ Ἰ. Γεδεών**, Πατριαρχικοὶ Πίνακες, σ. 648 κ. ἐ. — **Κ. Ν. Σάθα**, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, σ. 604. — **Ἀνδρονίκου Κ. Δημητρακοπούλου**, Προσθήκαι καὶ διορθώσεις εἰς τὴν Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν τοῦ **Κ. Σάθα**, σ. 103 κ. ἐ — **Ζωσιμᾶ Ἐσφιγμέντου**, Καλλνίκος ὁ Δ', περιοδ. «Προμηθεὺς» ἐκδ. ἐν Βόλφ, τ. Ζ' (1895), σ. 707—711, 713—714 καὶ τ. Η', σ. 69—71 καὶ 88.

Καὶ εἰς τὴν ἐν Μηλεαῖς τοῦ Πηλίου Βιβλιοθήκην σφζεται τετράδιον ἀπολεσθέντος χειρογράφου, ἐν ᾧ περιέχεται μέρος κωμικοῦ διαλόγου μεταξὺ πολλῶν στόμων, τοῦ ἐν Κατιρλί μοναχοῦ Αὐξεντίου καὶ διαφόρων ἀρχιερέων. **Α. Παπαδοπούλου Κερραμέως**, Κατάλογος τῶν ἑλληνικῶν κωδικῶν τῆς ἐν Μηλεαῖς Βιβλιοθήκης, «Ἐπετηρὶς Παρνασσού», ἔτ. Ε' (1901), σ. 40.

ἀρχιερέων, καὶ κατ' αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ πατριάρχου Παΐσιου τοῦ Β', στηλιτεύων καὶ ἐπιρρίπτων ἀδεῶς καὶ δημοσίᾳ κατ' αὐτῶν τὴν βαρεῖαν μαμφήν, ὅτι ἀπέστησαν τῶν ἐθῶν καὶ δογμάτων τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι ἦσαν κατὰ βᾶθος λατινόφρονες δι' ἀνομολογήτους αἰτίας. Ἐπῆνει δ' ἀντιθέτως ὡς γνησίως ὀρθόδοξον τὸν πρῶτον Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλον τὸν Β', ἐφησυχάζοντα ἐν τῇ νήσῳ Χάλκη.

Τοῦ κακοῦ δὲ κορυφουμένου καὶ ἐπαυξανομένης ὀσμῆραι τῆς ταραχῆς, καθ' ἣν πλήθη λαοῦ σύγκλυδος συνέρρεον εἰς τὴν παράλιον ἐκείνην πολίχνην τῆς Νικομηδείας, ὅπως ἀπὸ στόματος τοῦ νομιζομένου προφήτου ἀκροῶνται τοῦ κατ' ἀρχῶν καὶ συστημάτων ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπαναστατικοῦ καὶ παραφόρου σαλπίσματος, ἐκρίθη ἀναγκαῖον, κατόπιν ἐντόνου συνοδικοῦ γράμματος ἀπομείναντος ἀτελεσφορήτου, ὅπως σταλῆ πρὸς τὸν Αὐξέντιον ἐκ μέρους τοῦ τε πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου ὁ μέγας ἐκκλησιαρχῆς τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς καὶ τῆς πατριαρχικῆς ἅμα ἀκαδημίας καθηγῆτωρ Νικόλαος Κριτίας ὁ Προυσαεὺς, ἀνὴρ πολυμαθῆς καὶ βαθύς ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς¹, ὅπως συνδιαλεχθῆ μετ' αὐτοῦ καί, καταδεικνύων τὰ ἄτοπα τῆς στάσεώς του, προτρέψῃ αὐτὸν νὰ διακόψῃ ἐφεξῆς τὸ περὶ ἀναβαπτισμοῦ βλαβερὸν πλεόν καὶ αὐτὸ τοῦτο στασιαστικὸν θεωρούμενον κήρυγμά του.

Ἄλλ' ὁ Αὐξέντιος, ἄκαμπτος καὶ ἀπτόητος, ἀπήνησε πρὸς τὸν Κριτίαν, ὅτι ἐὰν ὁ Πατριάρχης καὶ ἡ Σύνοδος διατάσσουσιν αὐτὸν νὰ σηωπήσῃ, ἀλλ' αὐτὸς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ πειθαρχῆ εἰς τὸν Θεὸν μᾶλλον ἢ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. «Ἀκούω, λέγει, ἔνδοθέν μου φωνὴν ἱερὰν καὶ βλέπω ἐπιφαινομένην ἐνώπιόν μου μίαν φαλακρὰν κεφαλὴν (ἐννοεῖ τοῦ ἀποστόλου Παύλου), ἣ ὁποία μοὶ ἐπιτάσσει νὰ ἐμμεῖνω μέχρῃς ἐσχάτων εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος».

Καισάριος ὁ Δαπόντιος ἀναφέρει τὰ κατὰ τὴν ἀποστολὴν ταύτην τοῦ Κριτίου καὶ τὸ συμπέρασμα τῆς μετὰ τοῦ Αὐξεντίου συζητήσεως, καθ' ἣν οὗτος, προφασισζόμενος ὅτι κατὰ τὸ περὶ ἀναβαπτισμοῦ κήρυγμά του βλέπει τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ἐπιβάλλοντα εἰς αὐτὸν νὰ κηρύττῃ οὕτω, προέτεινεν εἰς τὸν Κριτίαν καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τὸν Πατριάρχην

1. Περί Κριτίου βλ. *Κωνσταντίου Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου*, Ἐλάσσονες Συγγραφαί, σ. 356.—*Χ. Φιλητᾶν* ἐν «Πανδώρας» τ. Θ', σ. 442 κ. ἐ.—*Κ.Ν. Σάθα*, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, σ. 476.—*Μανουὴλ Ἰ. Γεδεών*, Χρονικὰ Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας.

καὶ τὴν Σύνοδον ὅπως, ἐρχόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν, πείσῃ ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ διὰ θαύματος τοὺς ἀντιφρονοῦντας αὐτῷ ἢ πεισθῆ ὑπ' αὐτῶν, δηλαδὴ γράφων τὰ φρονήματά του ἐπὶ χάριτος καὶ θέτων ἐπὶ τοῦ λειψάνου τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ἐφ' οὗ ἔπρεπε νὰ τεθῆ καὶ ἡ περὶ τούτου συνοδικὴ ἀπόφασις, ὅταν δὲ μεθ' ἡμέραν ἀνοιχθῆ τὸ λείψανον τῆς μάρτυρος, ὃ εἰς τοὺς πόδας αὐτῆς εὗρεθησόμενος χάριτος ἐκείνος νὰ θεωρηθῆ ὡς ὁ ὑπ' αὐτῆς ἀποδοκιμαζόμενος.

Ὁ λόγος τοῦ Κριτίου, ὃ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἀπαγγελθεὶς πρὸς τὰ ἐν Κατιρλί συνηγμένα πλήθη πιθανῶς ἀπωλέσθη· περιεσώθη ὁμως μέχρις ἡμῶν σχετικῆ καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ λόγου τούτου συντεταγμένη ὑπὸ τοῦ Κριτίου μελέτη, καταδικάζουσα τὸν αὐξεντιανὸν ἀναβαπτισμόν. Ἐξ ὧν δ' ἐν ἀρχῇ λέγει: «διεμνήθη καὶ ἐνουθετήθη πολλάκις παρὰ τῆς Ἐκκλησίας [ὁ Αὐξέντιος] διὰ μέσου λογίων καὶ πεπαιδευμένων ἀνδρῶν, ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν, νὰ παύσῃ αὐτὸ τὸ δλεθρὸν ἐγχείρημα, ἀλλ' ὄχι μόνον δὲν ὑπήκουσε» κλπ., τεκμαίρεται τις ὅτι ἡ μελέτη αὕτη ἐγράφη μετὰ τὸ 1752 ἐν Κωνσταντινουπόλει, πιθανῶς ἐπὶ διαφωτίσει τῆς Συνόδου καὶ τοῦ πατριάρχου Παΐσιου Β', ἀποδοκιμαζόντων τὸν ἀναβαπτισμόν. Περὶ δὲ τοῦ Αὐξεντίου γράφει, ὅτι οὗτος, ἀπλοῦς ὢν μοναχός, τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν, κατὰ τὸ φαινόμενον τοῦλάχιστον, «ἐπολιτεύθη καλῶς καὶ ἀμέμπτως, φυλάττων τὴν τάξιν αὐτοῦ καὶ τοὺς ὅρους τοῦ ἰδίου ἐπαγγέλματος, καὶ δὲν ἠσχολεῖτο εἰς ἄλλο εἰμὴ εἰς τὸ νὰ νουθετῆ καὶ νὰ παραινῆ τοὺς χάριν εὐλαβείας τῆς ἡς εἶχεν ἁγίας εἰκόνας τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου¹ προσερχομένους αὐτῷ χριστιανούς μὲ παραινέσεις καὶ νουθεσίας ἠθικὰς καὶ ψυχοφελεῖς, καὶ ἦτο καλὸν εἴν ἠθέλεν ἐπιμείνει εἰς μόνον τοῦτο τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον καὶ κάθε εὐσεβὴς χριστιανὸς ἔχει χρέος ἀπαραίτητον νὰ κάμῃ καὶ νὰ ὀδηγῆ τὸν ὁμόπιστόν του ἀδελφὸν εἰς ψυχικὴν σωτηρίαν, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν νουθεσίαν ὅπου λέγει: «προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους ἐν πνεύματι, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἡμᾶς προσελάβετο». Ἀλλὰ φθόνῳ τοῦ διαβόλου μὴ ἀρκεσθεῖς εἰς αὐτὸ τὸ καλὸν ἔργον ἠθέλησε νὰ ἐκταθῆ καὶ εἰς ἄλλα πράγματα, ὅπου εἶναι ἔξω τῆς τάξεως καὶ δυνάμεως καὶ ἀξίας αὐτοῦ· καὶ ὄντας αὐτὸς εἰς μὲν τὸ φαινόμενον σχῆμα μὲ ὀνομασίαν ὁσίου, εἰς δὲ τὴν τάξιν τοῦ ἱεροῦ καταλόγου διάκονος, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης, ἐτόλμησεν εὐθύς νὰ ἀναπηδήσῃ οἰκοθεν καὶ αὐτοχειροτόνητος εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς ἱεραρχίας, καὶ νὰ

1. Περὶ τῆς εἰκόνης ταύτης τῆς Θεοτόκου βλέπε κατ' ἔκτασιν τὸν Καισάριον Δαπόντι ἐν τῷ ἔργῳ του «Καθρέπτει τῶν Γυναικῶν», τ. Β', σ. 181—3.

ζητῆ νὰ ἐπιβληθῆ εἰς πράγματα, ὄχι μόνον εἰς ἱεράρχας καὶ ἀρχιερεῖς καὶ πατριάρχας ἀνήκοντα, ἀλλὰ καὶ εἰς ὀλόκληρον οἰκουμενικὴν σύνοδον, τόλμημα ἐξ αἰῶνων ἀνήκουστον· καὶ μηδεμιᾶς ζητήσεως ἢ εὐλόγου αἰτίας προκειμένης εἰς τὸ μέσον ἤρχισε νὰ διδάσκη καὶ νὰ κανονίξῃ κατ' ἰδίαν γνώμην καὶ θέλησιν περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν ἐξ αἰρέσεως ἐπιστρέφόντων.. καὶ τοῦτο ἰδιαζόντως νὰ ἐπιμένῃ περὶ τῶν ἀρμενίων καὶ τῶν λατίνων, μὲ τὸ ὅποσον ἐτάραξε καὶ διήγειρε δύο τοιαῦτα ἔθνη ὀλόκληρα εἰς μάχην καὶ δυσμένειαν καὶ μῖσος κατὰ τοῦ ἡμετέρου γένους. Καὶ ὄχι μόνον εἰς τοῦτο τὸ ἄτοπον ἔφθασεν, ἀλλὰ καὶ παρρησίᾳ εἰς τὸ πλῆθος ἐτόλμησε νὰ ἐκφωνῆ συνεχῶς ἀνάθεμα κατ' ἐκείνων ὅπου δὲν δέχονται τὸν ἀναβαπτισμόν τῶν εἰρημένων, συναριθμῶντας ἀσυνειδήτως εἰς τὸ ἀνάθεμα πατριάρχας, ἀρχιερεῖς, διδασκάλους, ἱερωμένους τε καὶ λαϊκούς, καὶ πᾶσαν τάξιν χριστιανῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὅσοι δὲν δέχονται τὴν παράνομον αὐτὴν καὶ παρὰ κανόνα γνώμην...»¹.

Παρ' ὅλας λοιπὸν τὰς προσπάθειάς του ὁ Κριτίας, καὶ μετὰ τοῦ Ἀὔξεντιοῦ διὰ μακρῶν συνδιαλεχθεὶς καὶ πρὸς τὸ πλῆθος λαλήσας, οὐδὲν κατώρθωσε, καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ' ὀλίγον ἔλειψε καὶ νὰ φανευθῆ ὑπὸ τοῦ μανιωδῶς ἐξεγεροθέντος κατ' αὐτοῦ ὄχλου, μόλις διὰ τῆς φυγῆς διασωθεὶς καὶ ἔντρομος ἐπανακάμψας εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἠναγκάσθη δὲ νὰ ὑποβάλλῃ καὶ τὴν παραίτησίν του ἀπὸ τῆς θέσεως καθηγητοῦ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας². Διότι παρ' ὅλην τὴν δυσμενῆ κατὰ τοῦ Ἀὔξεντιοῦ στάσιν τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας ὁ λαὸς καὶ ὁ κατώτερος κλήρος δὲν ἔπαυσαν νὰ εἶνε πιστοὶ καὶ τελείως πρὸς

1. Ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ τοῦ Κριτία ἐκτίθεται ἐν ἐκτάσει τί, κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ συγγραφέως, περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἀναβαπτισμοῦ ἐφρόνουν ὁ πατριάρχης Παῖσιος ὁ Β' καὶ ἡ ὁμογνωμονοῦσα αὐτῷ Σύνοδος τῶν ἀρχιερέων, καὶ τί ἀντιθέτως ἐκήρυσσε καὶ ἐδίδασκεν ὁ Ἀὔξεντιος, δυναμένου οὕτω τοῦ ἀναγνώστου νὰ σχηματίσῃ ἰδέαν περὶ τῶν ἀφορῶντων τὴν θεολογικὴν ταύτην ἔριδα, καθὼς καὶ περὶ τῆς γεννήσεως καὶ τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς. Βλ. *Μανουὴλ Γ. Γεδεών*, Ἐτεροδιδασκαλίαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν κάτω χρόνων. Λόγος συγγραφῆς ἐν τῷ διδασκάλῳ Κριτίᾳ, ὅταν ἀνεφάνῃ ἐν τῷ Κατιλίῳ ὁ Ἀὔξεντιος, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» Κωνσταντινουπόλεως, ἔτ. 1889, σ. 197 κ. ἔ. Ἀλλὰ τὸ περὶ ἀναβαπτισμοῦ ζήτημα ἐξήντηλεσεν ἐπ' ἐσχάτων τελείως καὶ ἀπὸ περιοπῆς εἰς τὴν ἐν ἀρχῇ μνημονευθεῖσαν πολλοῦ λόγου ἀξίαν μονογραφίαν τοῦ ὁ μακαριώτατος καὶ σοφώτατος ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομος Α. Παπαδόπουλος.

2. *Κωνσταντινοῦ Α' τοῦ ἀπὸ Σινάίου*, Ἐλάσσονες συγγραφαὶ ἐκκλησιαστικαὶ καὶ φιλολογικαί, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1866, σ. 356—7.

αὐτόν τε καὶ τὸ κήρυγμά του ἀφωσιωμένοι. «Δὲν ἔμεινε, λέγει ὁ λεπτομερῶς ἱστοροῦν ταῦτα Ὑψηλάντης, χριστιανὸς εἰς τὴν Πόλιν καὶ τὰ περίχωρα, καὶ τῶν ἐντοπίων καὶ τῶν ξένων, ὁποῦ νὰ μὴν ἀπῆλθεν εἰς τὸ Καϊρλί, καὶ πάντες ἠβηδὸν ἐπήνουν αὐτόν, καὶ τὰς κητὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχιερέων κατηγορίας ἀκούοντες οὐκ ἠγανάκτουν, διὰ στόματος ἄγοντες τὴν τε ἦν ἔλεγον ἀρετὴν καὶ τὸ προσορατικὸν τοῦ Αὐξεντίου· εἰσι δ' οἱ καὶ προφήτην αὐτόν ἀποκαλεῖν οὐκ ὤκνησαν»¹.

Οἱ δὲ ἀπλοῦστεροι τοσαύτην ἀπέδιδον εἰς τὸν Αὐξέντιον σημασίαν, ὥστε ἐπίστευον ἀκραδάντως καὶ ἔλεγον ὅτι δι' αὐτοῦ θὰ ἀπελευθερωθῆ τὸ ἐλληνικὸν γένος καὶ θὰ ἀναστηλωθῆ ἡ πάλαι αὐτοκρατορία. Τοῦτο δ' ἴσως ὑπερφαίνει Ῥωσικὴν τινα ἐνέργειαν, τῆς ὁποίας ὄργανον εἶχεν ἐκλεγῆ ὁ Αὐξέντιος. Διότι ἀπὸ πολλοῦ τὸ Ῥωσικὸν ἀνακτοβούλιον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διὰ τῶν Ἀγαθαγγελικῶν προφητειῶν ὑπεθέρμαινε τοιαύτας περὶ ἀνεξαρτησίας τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους ἐλπίδας διὰ τοῦ ξανθοῦ γένους.

Ἐν τούτοις ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, τὴν ὁποίαν σφόδρα ἠνώχλει ὁ μέγας οὗτος σάλος καὶ ταραχος, ἔκρινεν ἀναγκαῖον τῷ 1753 νὰ κατασιγάσῃ τὴν ὀχλαγωγίαν καὶ τὰς καθημερινὰς σκηνάς, ἐμποδῶν ποιοῦσα τὸν σκληροτράχηλον αἴτιον τούτων. Ἴνα δὲ μὴ ἐξερεθίσῃ τὸν ἱκανῶς ἐξηγριωμένον ὄχλον, μετεκάλεσε τὸν Αὐξέντιον διὰ νυκτός, ἀποστείλασα ἓνα τῶν ἀνωτάτων αὐλικῶν ἀξιωματούχων, τὸν Μποστταντζήμπασην², μεταβάντα κατ' ἐντολὴν τοῦ Σουλτάνου ἐπιθυμοῦντος δῆθεν νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὸν ἅγιον καὶ προφήτην καὶ νὰ λάβῃ προσωπικὴν μετ' αὐτοῦ συνέντευξιν.

Ὁ ἐκ τῆς παρὰ τῷ λαῷ δυνάμεως αὐτοῦ ἀλαζῶν καταστάς Αὐξέντιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐπίστευσαν ὅτι ὄντως ἡ πρόσκλησις ἦτο τιμητικὴ καὶ προσιωνίζοντο πολλὰ τὰ ἐκ ταύτης ἀγαθὰ. Ἔτσι ὁ ὑπὸ τὴν οἰκίαν του συνηγμένος ἀπειροπληθὴς λαὸς ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ ὑπάγῃ. Ἀλλὰ μόλις ἀπεμακρύνθη τῆς ξηρᾶς τὸ φέρον αὐτὸν ἀκάτιον, οἱ ἐν αὐτῷ Τοῦρκοι ἐπιτεθέντες ἐπνίξαν τὸν ὄσιον καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔρ-

1. **Ἄθ. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου**, Τὰ μετὰ τὴν Ἄλωσιν (1453—1789), ἐκδιδ. Γερμανοῦ Ἀφθονίδου, Συναΐτου, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1870, σ. 368.

2. Μποστταντζήμπασης ἐπὶ λέξει ἀρχικηπουρός, ὁ ἐπὶ τῶν ὀπωροκήπων ἀρχων. Ἦτο δὲ πράγματι ὁ Μποστταντζήμπασης ὁ ἀρχηγὸς τῆς σουλτανικῆς σωματοφυλακῆς καὶ ὁ ἄμσος ἐκτελεστής τῶν διαταγῶν τοῦ Σουλτάνου. Εἰς αὐτὸν ἀνετίθεντο αἱ τιμωρίαι τῶν πολιτικῶν ἐγκληματιῶν καὶ μάλιστα αἱ θανατικαὶ ποιναί, αἱ ἔξοραὶ καὶ αἱ δημεύσεις τῶν περιουσιῶν τῶν ἐνόχων.

ριψαν εἰς τὴν θάλασσαν, κατὰ τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Μποσταντζήμπυση διαταγὴν.

Τοιοῦτον οἰκτρὸν ἐπίλογον τοῦ βίου ἔσχεν ὁ ἐπὶ διετίαν δλόκληρον ἄγων καὶ φέρων κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ τοὺς ἔν τε τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς περίξ ὀρθοδόξους πληθυσμοῦς. Τὴν ἐπαύριον ὁ ὄχλος, ἀγνοῶν τὸν θάνατον τοῦ Αὐξεντίου, τοῦναντίον δὲ πολλὰ ἐλπίζων ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Σουλτάνου διασφιπσθείσης συνεντεύξεως αὐτοῦ, τὴν ὁποῖαν ἐπίστευεν ὡς πράγματι λαβοῦσαν χώραν, συνήχθη πρὸ τῆς αὐλῆς τοῦ Μεγάλου Βεζύρου διὰ νὰ μάθῃ τὸ ἀποτέλεσμα. Οὐδεμιᾶς ὅμως δοθείσης ἀπαντήσεως τὰ πλήθη διηυθύνθησαν πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον. Κατὰ σύμπτωσιν τὴν ὥραν ἐκείνην κάτοικοί τινες τῆς Σόφιας, μεταβάντες ἵνα παραπονεθῶσι κατὰ τοῦ μητροπολίτου των, ἀντὶ ἀποδοχῆς τῶν παραπόνων των διετάχθησαν ὑπὸ τοῦ προσελθόντος ἀρχidiaκόνου τοῦ Πατριαρχείου ν' ἀπέλθωσιν ἐκεῖθεν, ὁ δὲ παριστάμενος γλασκιζῆς τοὺς μὴ παιθομένους ἀπώθει βιαίως καὶ τινὰς καὶ ἐκτύπα διὰ τῆς ῥάβδου του. Τότε παροργισθέντες ἐκεῖνοι ἤρχισαν νὰ κραυγάζωσιν *ιστεμεῖζ*, ἥτοι *δὲν τὸν θέλομεν* (ἐννοοῦντες τὸν μητροπολίτην Σόφιας). Ἄλλ' οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Αὐξεντίου, οἵτινες εἶχον ἤδη συρρεῦσει καὶ οὔτοι ἔξωθεν τοῦ Πατριαρχείου, νομίσαντες ὅτι διὰ τοῦ *δὲν τὸν θέλομεν* ἠννόουν τὸν πατριάρχη Παῖσιον, ὄντες δὲ καὶ οὔτοι ἐξηρηθισμένοι κατ' αὐτοῦ ὡς δυσμενῶς πρὸς τὸν Αὐξεντίον διακειμένου, συνακραύγαζον καὶ αὐτοὶ ὅσον ἠδύναντο μεγαλοφωνότερον *ιστεμεῖζ*, προσθέτοντες: «Εἶσαι Φράγγος, εἶσαι Ἀρμένιος. Διατί δὲν βαπτίζεις τοὺς Λατίνους, διατί δὲν βαπτίζεις τοὺς Ἀρμενίους; Δὲν σὲ θέλομεν πλέον».

Καὶ μὴ βλέποντες ἀντίστασιν, διαδοθέντος δ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὑπὸ τινων καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Αὐξεντίου, οὔτινος ἢ ἀπὸ τῆς προτεραίας ἐξαφάνισις πολλὰς εἶχε διεγείρει ἀνησυχούς ὑποψίας, ὥρμησαν φρενήρεις διὰ τῆς κλίμακος εἰς τὰ δώματα τοῦ γηραιοῦ πατριάρχου καὶ συλλαβόντες αὐτὸν κατεβίβασαν εἰς τὴν αὐλὴν, δέροντες ἀνηλεῶς, ἐμπτύοντες ἀναιδῶς καὶ ἀνοσίως δυσφημοῦντες. Καὶ θὰ ἐφόρευον αὐτὸν ἴσως, ἐὰν δὲν ἐπρόφθανεν ἡ φρουρὰ τοῦ Φαναρίου νὰ τὸν σώσῃ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀθλίων¹.

1. «... Καὶ ἦν τότε ἰδεῖν οἰκτρὸν θέαμα τῆς πόλεως μανείσης κατὰ τοῦ ποιμένου, δίκην λύκων αἰμοβόρων τοῖς ὁδοῦσι διασπαράξει λυσσώντων. Κοιτῶν ἰδίων ὑβριζόντων, τῶν ξένων καὶ ἄλλ' εθνῶν διὰ σπουδῆς ἦν διασῶσαι τὸν ὑβριζόμενον, δεινοπαθούντων τοῖς ἀδικῶς γινόμενοις καὶ δυσφορούντων ἐκτόπως ἐπὶ τῇ παρανόμῳ συνοχῇ καὶ ἐπαναστάσει, καὶ τῇ τοιαύτῃ ἀνοσίφ

Σωθεῖς δ' ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ὁ πατριάρχης ὠδηγήθη διὰ θαλάσσης ἀσφαλῶς εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην. Ταυτοχρόνως δὲ δι' ἄλλης ὁδοῦ κατηνύθησαν ἐκεῖ καὶ οἱ Αὐξεντιανοί, οἵτινες βαθμηδὸν προστιθεμένων καθ' ὁδὸν καὶ ἐτέρων ἐπληθύνθησαν μέχρι πεντακισχιλίων. Οὕτω δὲ πολυπληθεῖς καὶ μετὰ βοῆς φερόμενοι ἔφθασαν εἰς τὴν Πύλην. Ἐκεῖ δ' ἐρωτηθέντες τί ζητοῦσιν, ἀπεκρίθησαν ὅτι θέλουσι τὸν Κύριλλον πατριάρχην καὶ ὄχι τὸν Παῖσιον, λατῖνον ὄντα καὶ ἀρμένιον τὸ φρόνημα¹.

Ὁ Μέγας Βεζύρης κατηγανακτημένος ἐσκέφθη νὰ διαλύσῃ τοὺς ταραξίας διὰ τῶν ὄπλων, ἀλλὰ κατόπιν μεταβαλὼν γνώμην—συνετέλεσε δ' εἰς τοῦτο καὶ ὁ παρ' αὐτῷ εὐρισκόμενος φύσει πρῶτος καὶ ἤπιος Παῖσιος—διέταξε νὰ ἀναβῶσι παρ' αὐτῷ δύο ἐκ τοῦ πλήθους, οἱ πρῶτοι καὶ μᾶλλον σημαίνοντες· σημειώσας δὲ τὰ ὀνόματα καὶ τὴν

ἴβρει τοῦ παρὰ πᾶσιν αἰδεσίμου ἀνδρός· ἦν γὰρ δὴ καὶ τοῖς ἀλλοφύλοις καὶ ὀρώμενος αἰδέσιμος ὁ ἀγιώτατος. Ὁ οὖν παρεδρεύον τῇ πύλῃ τοῦ Φαναρίου χιλιάρχος συνήλθισας τὴν περὶ αὐτὸν σπεῖραν καὶ ἐφοπλίσας ῥοπάλοις, οἷς εἴσθεν, ἐφορησῆς γενναίως, ἐξεῖλε τῶν φρενοπλήγων τῆς μανίας ἡμιθανῆ τὸν σεβαστὸν γηραιὸν καὶ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπον, καὶ τῷ ὄντι μέγαν ἱεράρχην, καὶ ἐμβισάσας ἀκατίῳ ἀνήγυν ἐπὶ τὸ στρατήγιον, ἧ εἶθισται ἀπάγειν τοὺς διαφερομένους. Συνεχύθη δ' ἐπὶ τὴν αὐλὴν τοῦ ἡγεμόνος πολὺς ὁ φρενόπληκτος ὄχλος, καὶ ὁ μὲν ἐπ' αὐτῆς ἐκυμαίνετο ἐνθουσιῶν καὶ κράζων, ἄρον, ἄρον, ἀπόστησον ἀφ' ἡμῶν, οὐκ ἔτι αὐτὸν θέλομεν! Ὁ δὲ πρῶτος καὶ χριστομίμητος πατριάρχης ἔστηκεν ἐν τοῖς ἔθνεσι δοξάζων τὸν δεσπότην Χριστόν, ὅτι καὶ ἐν τοιοῦτοις παιδεύει προσοικειούμενος, καὶ διατυπῶν ἑαυτῷ ἕως οὗ μορφωθῆ ὄλως ἐν ἑαυτῷ». *Σεργίου Μακραιοῦ*, Ὑπομνήματα Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἐν *Κ. Ν. Σάθα* Μεσαιωνικῆ Βιβλιοθήκῃ, τ. Γ', σ. 211.

1. «Οὐδέποτε πρὶν, γράφει Σέργιος ὁ Μακρῆος, ὑπὸ τὸ ὀθωμανικὸν κράτος δημῶδης συστραφῆ ἐγένετο κατὰ πατριάρχον· παράδοξος ἄρα ἡ τόλμη· ἀλλ' εἴ τις τὸ ἐπεικέες τοῦ τότε κρατοῦντος λογίσατο, δημοτικὴν εἶποι καὶ ἄνετον τοῦ ὑπηκόου τὴν ἀγωγὴν, καθ' ἣν αἱ συνεχεῖς ἐνοχλήσεις καὶ παντοῦται ἐπήρεια κατὰ τῶν ὀρθοδόξων αἰ γινόμενα διὰ χρόνου κατὰ τε τὴν Ἀσίαν καὶ τὰς νήσους ὑπὸ τῶν δυτικῶν, ἔμμονον τὸ ἄλγος καὶ τὴν ἀρχὴν ἀκάθεκτον ἐνεπεποιήκεσαν μάλιστα τοῖς νησιώταις· δόξαντες οὖν ἐκδικεῖσθαι ἐπὶ ἀναποδράστῳ ἐλέγχῳ παρανομίας τῇ ἀθετησίῃ καὶ κιβδηλίᾳ τοῦ θείου βαπτίσματος ἐμπαίζοντες, καὶ ἐξουθενοῦντες τοὺς ἐπηρεαστάς ὡς ἀβηπίστους, καὶ τὸν πατριάρχην μὴ οὕτως ἐπεκδικοῦντα συνορῶντες, τὸ σφαιδάζον τῆς κατὰ τῶν ἀλλοτριῶν ὀργῆς ἐπ' αὐτὸν ἐξέχεον τὰ γὰρ πάθη ἐφ' ἑαυτὰ συστρεφόμενα πολλακίς μανικώτερα γίνεται. *Κ. Ν. Σάθα*, Μεσαιωνικῆ Βιβλιοθήκῃ, τ. Γ', σ. 411.

κατοικίαν των απέπεμψεν, υποσχεθείς ότι θὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ λαοῦ.

Καὶ πράγματι μετακαλέσας εὐθὺς τὸν ἐν Χάλκῃ διατρίβοντα Κύριλλον τὸν Ε' ἀναγορεύει πατριάρχην τὸ δεύτερον, τὸν δὲ Παΐσιον ἐξορίζει εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Μονὴν τῆς Παναγίας, ἔνθα οὗτος καὶ ἐγ κατεβίωσε. Τὴν ἐπιούσαν δὲ πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν ταραξιῶν ἀνασκοποῦντι μὲν ἐν Φαναρίῳ τοὺς δ' ὅσοι ἀθώους πιθανώτατα γέροντας, τῶν ὁποίων εἶχε τὴν προτεραίαν σημεῖ ὡσεὶ τὰ ὀνόματα, ἦτοι τὸν Γιάννην Γούναρην καὶ τὸν Πανταζῆν Καζαντζῆν, θεωρήσας δ' ὡς συντελέσαντας εἰς τὰς ταραχὰς καὶ τοῦ; ἐν Κωνσταντινουπόλει κατατρίβοντας τὸν χρόνον ἐν μηχανοῦδαφίαις ἀρχιερεῖς, διέταξεν ἀμφοτέρους τοὺς πατριάρχας, Ἕλληνα καὶ Ἀρμένιον, νὰ ἀποπέμψωσιν αὐτοὺς ἐντὸς ὀκταημέρου εἰς τὰς οἰκείας ἔδρας τῶν ἐπισκοπῶν των, καθαιρουμένων τῶν τυχόν δυστροπούντων.

Ἐν τούτοις ἄλλως ἱστορεῖ τὰ κατὰ τὸ τέλος τοῦ Αὐξεντίου ὁ Καίσαρις Δαπόντες, βεβαιῶν ὅτι οὗτος δὲν ἔλαβε βίαιον θάνατον, ἀλλ' ὅτι ἐξορισθεὶς εἰς Ἅγιον Ὄρος διέμεινεν αὐτόθι ἐπὶ τινα ἔτη, κατορθώσας δὲ νὰ φύγῃ ἐκεῖθεν κρυφίως ἐπανῆλθεν εἰς Κατιρλί, παραμένων ἀγνωστος εἰς ὅλους καὶ μὲ ἀπόφασιν νὰ μὴ ἀκουσθῆ πλέον τὸ ὄνομά του «καθὼς καὶ δὲν ἠκούσθη, ἐπιλέγει, παρὰ εἰς ἐμένα, καὶ εἰς ἄλλους δύο τρεῖς ἀναγκάιους· καὶ ἐκεῖ εἰς τὸ Κατιρλί νομίζω νὰ ἐτελείωσεν· αἰωνία ἡ μνήμη του»¹.

Πολλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Αὐξεντίου ἔτη ὁ οἶκος αὐτοῦ ὀνομάζετο «τοῦ Ὁσίου»², ἐν αὐτῷ δ' ἐγκατεστάθη ἡ μητροπολιτικὴ ἔδρα Νικομηδείας τῷ 1801 ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Νικομηδείας Ἀθανασίου τοῦ Κυπρίου, ὡς ἐν γράμματι τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου Ε' καὶ τῷ ἐπιχωρίῳ πρακτικῷ φαίνεται.

¹ Ἐγγραφοὺν ἐν Ἀνδρῶν, Ἰουνίου μεσοῦντος 1933

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

1. *Καίσαριος Δαπόντες*, Ἱστορικὸς Κατάλογος ἀνδρῶν ἐπισήμων (1700—1784), ἐν Μεσαιωνικῇ Βιβλιοθήκῃ *Κ. Ν. Σάθα*, τ. Γ', σ. 130—1.

2. *Π. Γ. Μακρῆ*, Βιθυνιακαὶ Σκιαγραφαί. Τὸ Κατιρλί καὶ αἱ περίξ αὐτοῦ κῶμαι, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1888, σ. 104 καὶ 108.